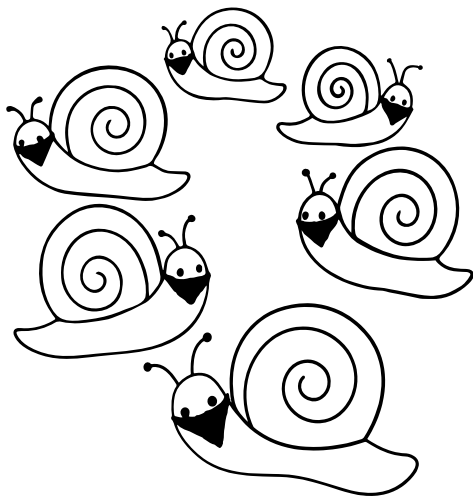

Guia per a una Decreixement Resistència

Per a una professionalització
més justa i sostenible.

Guia per a una ~~Decreixement~~ Resistència

Una guia elaborada per
Arnau Sala Saez i Lars Holdhus
sota el paraigua de Good Praxis.

Publicada per la
PAAC – Plataforma Assembleària
d'Artistes de Catalunya.

Per què aquesta publicació?	5
Punt de partida	9
Des del Nord Global	9
Per què l'art i el col·lectiu artista?	10
Ecofeminisme i ecologia queer	10
Art contra el feixisme	11
Representació, classe i descolonització de la història de l'art	11
Capitalisme i crisi climàtica	15
Impacte del món de l'art en la crisi climàtica	16
Què és el decreixement?	20
Què és el creixement verd?	23
Decreixement anarquista	24
Decreixement forçat	26
Guanyar-nos la vida	29
Com es pot tenir una pràctica artística que no depengui dels combustibles fòssils?	29
Com fugir de les pràctiques de l'art imperial?	31
Fer art sense esperar guanyar-nos-hi la vida? (una marató de cargols)	41
Paraules finals	55

Per què aquesta publicació?

La consciència d'algunes contradiccions generades pel món de l'art imperial¹ els darrers anys ens empeny a buscar maneres pràctiques de renegociar la nostra relació amb l'art. Com a artistes, habitem les contradiccions que el sistema capitalista ens presenta constantment, però hem decidit explorar quines possibilitats i accions podem dur a terme per fer front a les estructures dominants. Durant el procés de recerca, s'ha treballat des de la distinció entre praxi i teoria, a través d'investigació documental i entrevistes. Tot i que l'una informa l'altra, dins del món de l'art imperial, la teoria sovint no condueix a la praxi i s'apropia de les propostes de resistència i les relacions

1 L'art imperial es defineix com el que es beneficia de l'imperialisme i de la seva infraestructura. El terme és derivat del concepte de mode de vida imperial d'Ulrich Brand i Markus Wissen, el qual descriu el desenvolupament desigual que implica que el capitalisme i la universalització constant i accelerada del mode de producció i de vida occidentals són uns dels principals impulsors de la crisi ecològica i de la inestabilitat econòmica i política.

significatives. Prendre'n consciència ens pot fer sentir aïllades, indefenses i desmotivades, però aquest treball vol defensar i posar de manifest que la resistència va més enllà de la teoria i els *white cubes*².

L'art contemporani, tal com l'entenem, està estretament interconnectat amb el capitalisme i els problemes que causa. Tenir una pràctica artística que no superi els límits planetaris no depèn simplement de canviar la nostra obra en si, sinó que requereix una transformació de tot allò que l'envolta, com ara les fonts de finançament, les relacions de poder, el relat de la història de l'art, l'accés a l'habitatge o l'alimentació, entre altres necessitats bàsiques. Trobar maneres de resoldre tots els problemes de cop és difícil, i sovint no tenim els recursos per iniciar o sostenir aquest canvi. La transformació del sistema no es produirà d'un dia per l'altre i requereix que tota la societat en conjunt —de la qual la cultura és part central— hi remi a favor. Per tant, resistir el sistema actual

2 Es refereix a una estètica determinada i predominant, adoptada per galeries i museus, que es caracteritza per una forma quadrada o oblonga, parets blanques i una font de llum generalment provinent del sostre.

en què vivim amb les eines que tenim, no desil·lusionar-nos i confiar en la força col·lectiva és fonamental.

Aquesta guia és una petita introducció a alguns dels conceptes clau que envolten la perspectiva del decreixement anarquista i la seva aplicació pràctica en relació amb el context actual de l'art. Som conscients que el contingut no cobreix tots els temes ni les problemàtiques, ni tampoc aprofundeix en les complexitats. Tot i això, esperem que serveixi per sacsejar-nos.

Volem agrair molt especialment el treball i l'esforç de l'Alexandra Papademetriou, que ha estat un dels punts de partida d'aquesta recerca, a través de la seva publicació «Degrowth Toolbox for Artistic Practices».³

3 *The Degrowth Toolbox for Artistic Practices*, Alexandra Papademetriou (2021). <https://www.degrowthtoolbox.net>.

Cartell de *Resistance for Artists* al taller “*Resistance for (Sound) Artists*” a Struer (Dinamarca), sobre decreixement i pràctiques artístiques crítiques davant el col·lapse climàtic i l’auge del feixisme. El taller es va desenvolupar en diàleg amb [Good Praxis](#), col·lectiu que explora formats pedagògics i col·laboratius per repensar la pràctica artística.

Punt de partida

Des del Nord Global

L'emergència climàtica provocada per les emissions de combustibles fòssils, principalment procedents del Nord Global, preveu que en el futur uns 2.000 milions de persones experimentaran calor extrema i altres condicions que posaran en risc les seves vides. Revertir aquesta situació requereix un esforç global, la construcció de pràctiques solidàries i també una comprensió holística d'un món cada cop més globalitzat que depèn de cadenes de subministrament internacional, de l'acceleració propulsada per les noves tecnologies i de dinàmiques d'explotació laboral. Reconèixer la nostra posició (el context d'aquesta guia i el dels seus autors és el Nord Global) és clau a l'hora de donar sentit a la recerca que presentem.

Aquesta publicació està destinada a persones del Nord Global i es reconeix que no és una guia completa per a tothom. Qüestiona el sobreconsum, l'imperialisme, el colonialisme i el capitalisme, i aporta idees perquè totes aquelles persones que estiguin en situacions privilegiades reconguin la seva posició i s'enfrontin a aquests sistemes.

Per què l'art i el col·lectiu artista?

El nostre col·lectiu té la capacitat d'imaginar utopies i crear solucions basades en la praxi (política prefigurativa) en el moment present. Durant la investigació ens hem reunit amb individus que participen en contextos de l'art contemporani i/o del decreixement a Barcelona i, per tant, és on se situa aquesta publicació; ja que cal tenir en compte que la praxi, tot i que es dona arreu, difereix segons els contextos locals i altres múltiples factors.

Ecofeminisme i ecologia queer

L'ecofeminisme i l'ecologia queer són enfocaments essencials a l'hora de reflexionar sobre l'actual situació de crisi climàtica i de qüestionar els posicionaments binaristes.

L'ecologia queer aporta una perspectiva més expansiva, inclusiva i honesta en la nostra relació amb l'ecologia i la identitat, en tant que afirma que la manera queer de ser i de viure no és només una categoria d'identitat humana, sinó quelcom que existeix a tot el món natural.

Suggeriments de lectura:

Júlia Martí Comas, Maite Mentxaka Tena – *Manual ecofeminista. Contra el poder corporatiu*, 2023.
[<https://odg.cat/wp-content/uploads/2024/03/Manual-Ecofeminista-cat.pdf>]
Mariana Rodrigues, Sinan Eden – *All In: A Revolutionary Theory to Stop Climate Collapse*, 2025.
David R. Loy – *EcoDharma. Buddhist Teachings for the Ecological Crisis*, 2018.

Art contra el feixisme

L'art contemporani que depèn del finançament privat per la producció d'obres i exposicions propicia la generació d'estructures de poder entre artistes i finançadors. Dins del capitalisme, quan es produeix una situació de crisi que amenaça les fonts d'ingressos dels finançadors, aquests sovint s'alineen amb ideologies de dretes i feixistes per poder donar continuïtat al seu procés d'acumulació de capital. Aquestes conjuntures deixen artistes i institucions en una situació des de la qual ens és difícil o impossible posicionar-nos públicament contra les fonts de finançament.

Representació, classe i descolonització de la història de l'art

La història de l'art ha estat modelada per una societat supremacista blanca, imperialista i

patriarcal, de manera que ha donat lloc a una història de l'art reflex d'aquests valors. Per tant, és essencial un compromís amb el desmantellament d'aquests mateixos valors per donar espai a un nou paradigma de la història de l'art en què reconeixem la tasca de nombroses artistes i pensadores fora de l'hegemonia del Nord Global.

Tampoc es pot obviar el fet que la major part de la riquesa acumulada al Nord Global es pot atribuir directament a l'extractivisme i venda de combustibles fòssils, facilitats pel mateix imperialisme i colonialisme. Aquesta riquesa ha finançat i finança molts artistes i institucions al llarg de la història de l'art, i és la mateixa que ha impulsat gran part de les invencions tecnològiques de les societats industrials, accessibles per a les classes mitjanes i altes benestants del Nord Global.

Dins del Nord Global, fins i tot el món de l'art es conforma predominantment d'artistes de classe mitjana i classe alta, fet que determina quines històries es narren, quines pintures es compren i qui és considerat com a gran artista. Segons un estudi del Regne Unit⁴, el nombre de persones de classe treballadora dins dels camps creatius ha disminuït des del 1953 i les persones procedents de famílies

4 O. Brook, A. Miles, D. O'Brien, M. Taylor (2022). *Social Mobility and 'Openness' in Creative Occupations since the 1970s*.

de classe mitjana i alta tenen quatre vegades més probabilitats de dedicar-se a treballs creatius que les procedents de classe treballadora.

A això cal afegir-hi el fet que el mercat de l'art, que no està regulat, es troba estretament vinculat a mecenes d'alt poder econòmic i simbòlic i a una classe social privilegiada, fet que reforça les estructures de classe i contribueix a la tergiversació de la història de l'art, tant a escala local com global.

Torre de vigilància autoconstruïda a la ZAD de Notre-Dame-des-Landes (França), “zona a defensar” creada el 2009 per protegir el territori davant el macroprojecte d'un nou aeroport.

Capitalisme i crisi climàtica

El món de l'art ha tingut i té un impacte profund en la crisi climàtica. Amb l'augment de les temperatures, grans zones del món esdevindran inhabitables i es preveu que aquests canvis provoquin fins a 2.000 milions de migracions, interrupcions de les cadenes de subministrament i condicions de vida difícils de suportar. Però encara som a temps d'actuar i reconstruir les indústries perquè siguin sostenibles. De moment, les propostes actuals per fer aquesta transició sovint passen per alt certs aspectes de la crisi climàtica⁵, cosa que resulta en canvis mínims i normalment simbòlics.

Suggeriments de lectura:

Jason W. Moore – *Capitalism in the Web of Life: Ecology and the Accumulation of Capital*, 2015.
T. J. Demos – *Against the Anthropocene*, 2017.
Xander Dunlap – *This System is Killing Us*, 2024.

5 L'energia solar es tradueix en l'explotació de minerals a les mines del Congo i el cost humà que implica; o els parcs eòlics, els beneficis dels quals es destinen a accionistes privats i que alhora degraden l'entorn natural; o l'energia hidroelèctrica, la qual destrueix ecosistemes biosocials, etc. Aquests són només alguns exemples de com cada «solució» genera una nova crisi.

Impacte del món de l'art en la crisi climàtica

Segons dades procedents de *The Art of Zero*⁶ de Julie's Bicycle (2019):

52 milions de tones de CO₂ de viatges de visitants de fires i biennals.

7,2 milions de tones de CO₂ de 15.500 galeries d'art públiques.

1,9 milions de tones de CO₂ de 19.000 galeries d'art comercials.

825.000 tones de CO₂ de 14.230 cases de subhastes.

1,3 milions de tones de CO₂ de 261.270 empreses d'art.

4,8 milions de tones de CO₂ de 2,9 milions d'estudis d'artistes.

20.000 tones de CO₂ de 100 dels principals recintes de fires d'art.

Aquest estudi es pot complementar amb l'informe *Confronting Carbon Inequality* d'Oxfam⁷, que indica que el 10 % més ric de la població global va representar més de la meitat (52 %) de les

6 <https://juliesbicycle.org/resource/resources-the-art-of-zero>.

7 <https://www.oxfamamerica.org/explore/research-publications/confronting-carbon-inequality>.

emissions afegides a l'atmosfera entre els anys 1990 i 2015. L'1 % més ric va ser responsable del 15 % de les emissions durant aquest període, més que tota la ciutadania de la UE i més del doble que la meitat més pobre (en termes capitalistes) de la humanitat (7 %).

Tot i això, aquesta és només una part de la problemàtica, ja que la crisi climàtica és també una crisi de la biodiversitat i dels drets humans que pot arribar a provocar danys més greus i profunds que els que representen les emissions de CO₂.

Mario Santamaria

Artista

M: Hi ha una responsabilitat en «com atribuïm valor a les coses?» i un dels problemes és que atribuïm valor a coses que ja s'han valorat des d'algun altre lloc. Ens deixem portar pel que brilla, pel que recomana el MoMA, pel que prové d'aquesta o aquella galeria. I això és un problema perquè no fa sinó reproduir una cadena de poder que no està establerta per experts, o potser sí, però són experts que cobren i estan vinculats per una relació econòmica molt forta. Això fa que hi hagi molt d'or fals en les pràctiques artístiques.

Resistance For Artists (RFA): Inflació?

M: Sí, però bé, atribuir valor també és la nostra responsabilitat. Quan atribuïm valor a alguna cosa que per a la resta no en té, el nostre valor també disminueix, perquè el nostre criteri no és el criteri del món. Si atribuïm valor al mateix que fan els papes del món de l'art, és com si també rebéssim capital simbòlic. És complicat, però és la nostra responsabilitat.

Pintada amb el lema “*Resistance is fertile*” (La resistència és fèrtil), que reivindica la resistència com a pràctica generativa i comunitària enfront de les lògiques de creixement i col·lapse.

Què és el decreixement?

Un dels principals arguments decreixentistes és que el creixement econòmic infinit és incompatible amb la quantitat finita de recursos materials a la Terra, i que l'enfocament progressista o acumulatiu del capitalisme modern causa uns danys ecològics extensos, de manera que és antagònic a la millora de la qualitat de la vida humana.

El decreixement urgeix a abandonar l'objectiu únic del creixement mesurat pel PIB, i proposa centrar l'atenció en factors com l'augment de l'esperança de vida, el dret a l'habitatge, la salut i l'educació, la millora de les condicions del treball i la sostenibilitat ecològica, com a indicadors tant de la salut dels ecosistemes com del benestar humà. La teoria del decreixement és crítica amb el capitalisme de lliure mercat i el neoliberalisme, alhora que destaca la importància dels serveis públics, el treball de cures, l'autoorganització, l'autonomia, els béns comuns, els béns relacionals, la comunitat i el repartiment del treball.

Decréixer requereix revisar les formes de producció i minimitzar-ne les menys necessàries per tal de reduir l'ús d'energia i recursos, i redirigir les capacitats productives cap a objectius socials. Reduir la producció, per exemple, d'armes i

tecnologia de guerra, creuers, moda ràpida, carn industrial, aviació comercial, mansions, jets privats, totterrenys i publicitat, seria necessari per poder sostenir una vida dins dels límits planetaris.

Als ritmes de reducció d'energia i recursos actuals es trigaria de mitjana més de 200 anys⁸ per descarbonitzar els països d'alts ingressos, i aquests mateixos països cremaran la seva part del pressupost de carboni restant 27 vegades durant aquests 200 anys. En aquest sentit, és essencial emfasitzar

que la necessitat de reduir la producció agregada⁹ només s'aplica als països d'ingressos alts, no als països en desenvolupament, tot i que els països en desenvolupament també es veurien afavorits per un enfocament general basat en la reducció de la producció nociva i innecessària.

8 Vogel i Hickel, 2023.

9 La producció agregada és una macromagnitud econòmica que revela la quantitat de béns i serveis finals produïts en una economia durant un període de temps determinat, que generalment és d'un any.

Kaki

Artista

K: Per a mi el decreixement té a veure amb l'eficiència energètica i amb les maneres de viure i en com volem conviure. Crec que una de les primeres coses que faria és començar amb una assemblea i diria: «Aquí tens la teva veïna o el teu veí, què podem fer com a comunitat?, quines habilitats té cadascú?, com podem compartir això?, què podem fer?».

RFA: Hi ha hagut crítiques cap al decreixement que diuen que no és un moviment de classe treballadora, sinó de classe mitjana.

K: Sí, sens dubte. També crec que és un moviment súper acadèmic. És una mica problemàtic. Moltes de les meves amistats activistes no han estudiat, no llegeixen articles, i ni tan sols parlen anglès. Quan parlo de decreixement em diuen: «Què és això? Nosaltres senzillament vivim aquí al bosc. No tenim electricitat ni res». Això és el que hauríem d'estudiar, però no hi incloem persones que no hagin estudiat, ni els estem donant espai per culpa de barreres lingüístiques, barreres acadèmiques o d'altres barreres. I aquest és, crec, el problema principal.

Què és el creixement verd?

La majoria d'iniciatives sostenibles dins la indústria de l'art es poden classificar com a creixement verd. El creixement verd fa referència al concepte que diu que un creixement econòmic continu (mesurat pel PIB) és possible mentre es desconnecti¹⁰ l'ús de recursos naturals de l'activitat econòmica.

Actualment no hi ha proves que demostrin que s'estigui produint una desconexió absoluta de l'ús de recursos de les emissions de les cadenes de producció i de subministrament. Hi ha algunes proves de desconexió relativa, però no són prou determinants per poder afirmar que poden aturar la crisi climàtica.

10 Ens referim al terme anglès *decouple*, provinent dels camps de l'economia i de les ciències mediambientals, el qual fa referència a una economia que podria créixer sense els augments corresponents de la pressió sobre el medi ambient. En moltes economies, l'augment de la producció (PIB) augmenta la pressió sobre el medi ambient. Una economia que pugui sostenir el creixement econòmic, que alhora redueixi la quantitat de recursos com l'aigua o els combustibles fòssils utilitzats, i que es desconnecti del deteriorament ambiental, es diria que està desacoblada. La pressió ambiental sovint es mesura mitjançant les emissions de contaminants, i el desacoblament sovint es mesura per la intensitat d'emissions de la producció econòmica.

Decreixement anarquista

La connexió entre el decreixement i els moviments anticapitalistes, autonomistes i anarquistes (ecologistes) es podria enfortir a mesura que aquests convergeixen per defensar els hàbitats. Hi ha una connexió, però continua sent vaga dins de la literatura popular sobre el decreixement. De manera inversa, quan a aquests moviments se'ls pregunta sobre el decreixement dins de les lluites ecològiques a França, Catalunya i Espanya, els defensors de la terra hi veuen poca rellevància, i associen el decreixement amb la política de les ONG, la cultura universitària i l'ecologisme de classe mitjana. (...)

L'anarquia, a diferència de l'anarquisme¹¹, busca anar més enllà de la ideologia formal de l'anarquisme i intenta estendre la idea de centrar-se en l'esperit de revolta¹² i la tensió anarquista¹³ per arribar més enllà dels límits ideològics limitadors de l'anarquisme.

11 GA, 2005; Anònim, 2013.

12 Bakunin, 1990.

13 Bonanno, 1998.

Per altra banda, el decreixement, basat en valors com l'autonomia, la cura i la democràcia¹⁴, amb connexions òbvies amb pràctiques anarquistes i antiautoritàries, ha prioritzat fins ara la influència en les polítiques públiques i l'estatisme¹⁵, de manera que divergeix dels valors i les afinitats amb l'anarquisme.

Alexander Dunlap

S suggeriments de lectura:

Alexander Dunlap – *Can Degrowth Struggle? Anarchist engagements with degrowth*, 2024.

Alexandra Papademetriou – *The Degrowth Toolbox for Artistic Practices*, 2021.

Matthias Schmelzer, Andrea Vetter, Aaron Vansintjan – *The Future Is Degrowth. A Guide to a World beyond Capitalism*, 2022.

Markus Wissen, Ulrich Brand – *The Imperial Mode of Living*, 2021.

Giorgos Kallis – *Limits*, 2019.

14 Barlow et al., 2022.

15 Fitzpatrick et al., 2022; Toro, 2021.

Decreixement forçat

El decreixement forçat podria recordar una recessió sense fi, però hi ha diferències clau: les recessions es produeixen quan els recursos estan disponibles i les catàstrofes naturals són menys nombroses, en canvi, la crisi climàtica actual limita l'accés als recursos i augmenta el nombre de catàstrofes fins al punt que la situació esdevé insuportable quan es tracta d'aconseguir una societat estable. Per tant, entrem en una societat en decreixement, i és improbable que torni a ser estable. El decreixement forçat podria col·lapsar el sistema capitalista i, en aquest cas, el capitalisme probablement es revelaria com a feixisme i feudalisme per enfrontar l'accés limitat als recursos.

Marta Moreno

Artista i activista

Estem vivint una dissonància cognitiva, col·lectivament. Aquesta és la part que personalment em costa més d'afrontar: la dissonància cognitiva en la vida quotidiana. Què faré? No sé què faré d'aquí a trenta anys. És com si no cregués que encara seré viva. (...) Ideològicament, des dels anys vuitanta, ens han venut la idea que no es pot fer res, que ho estem fent el millor que podem i que només hem de pensar en la nostra carrera, la nostra família i a tenir èxit en aquesta vida capitalista. Això està arrelat en nosaltres. Fins i tot veig que les meves amistats d'esquerres se senten derrotades, com si en realitat no poguessin fer res. Com si el que podem fer estigués més enllà del nostre poder.

Pàgina extreta del fanzín [325 #1](#), an insurgent anti-prison zine of social war and anarchy (agost de 2004).

Guanyar-nos la vida

Com es pot tenir una pràctica artística que no depengui dels combustibles fòssils?

L'art contemporani depèn dels combustibles fòssils a través de l'enviament d'obres d'art, els desplaçaments de visitants a les grans biennals en vols de baix cost, jets privats o iots, l'ús de tecnologies, les compres de materials i les activitats que duen a terme els agents que són font de finançament del món de l'art.

Tenir una pràctica que no depengui dels combustibles fòssils dins del capitalisme és una tasca difícil. Tanmateix, treballar conjuntament amb altres artistes pot facilitar el procés. Diversos moviments artístics, com els situacionistes, van ser activament anticapitalistes i van rebutjar l'art sense consciència política ni de classe. Estudiar moviments anteriors i altres moviments de fora del Nord Global ens pot ajudar a veure com aquesta lluita es pot aliar amb l'art. A través de la pràctica artística podem aprendre d'uns i altres i no cal reinventar des de zero la nostra pràctica revolucionària.

Joana Moll

*Artista. Sobre la seva peça 16/2017*¹⁶

Va ser realment interessant perquè al final tota la peça era una *performance*. Tothom qui estava relacionat amb el museu havia d'ajustar o modificar-ne la interacció per tal de complir o no superar el pressupost. Va crear dinàmiques diferents dins del museu. També molta gent es va enfadar perquè havien de modificar els seus hàbits. Al final, va fer molt evident que el canvi climàtic és essencialment una crisi cultural, i això és una cosa que no és tan evident. Com que no vam complir el pressupost energètic, el centre va tancar durant una setmana, cosa que fa gràcia perquè tothom deia que jo vaig tancar el museu, tot i que jo no podia tancar un museu públic. Però tot era culpa meva. És ridícul perquè la queixa va arribar al Ministeri de Cultura i van decidir retallar el tancament. Però va ser realment interessant.

Suggeriments de lectura:

Kris De Decker – *Low Tech Magazine. The compressed Edition*, 2025.

Diversos autors – *Alçades per la Terra*, 2023.

Richard Kempton – *Provo. La revuelta anarquista de Amsterdam*, 2015.

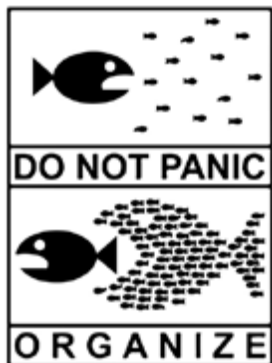
Alan W. Moore, Alan Smart – *Making Room: Cultural Production in Occupied Spaces*, 2015.

Com fugir de les pràctiques de l'art imperial?

La producció d'objectes d'art i exposicions finançades per individus i institucions amb grans capitals fa que el col·lectiu artista, fins a un cert punt, siguem còmplices d'un complex industrial de l'art que sovint obté la seva riquesa a través de pràctiques imperials com són la mà d'obra barata, l'explotació de la natura, la política de dretes (o fins i tot el feixisme), el frau fiscal, les expansions militars i les guerres. Quan acceptem aquest tipus de capital com a col·lectiu, ajudem a blanquejar empreses i a legitimar les pràctiques imperials. També l'art s'utilitza sovint com a pràctica filantròpica en què els individus rics es presenten en qualitat de mecenes, de manera que l'art contemporani esdevé còmplice en la creació d'un entorn en què excel·leixen les persones que tenen accés a més finançament. Rebutjar el finançament provinent de fons d'inversió (sovint vinculats a activitats econòmiques qüestionables) també és difícil.

Ens preguntem si és possible treballar en la creació d'una contrahegemonia col·lectiva que ens alliberi de les restriccions que implica haver de treballar amb materials basats en la innovació tecnològica i de la necessitat de capital necessari per produir art.

Si bé podem canviar individualment les nostres pràctiques, això no vol dir que arribem a produir de facto un canvi de sistema. Hi ha diferents exemples proposats des del decreixement per avançar cap a un canvi estructural; tanmateix, cal que aquestes solucions siguin realitats pràctiques i factibles mitjançant la resistència a la narrativa capitalista.

Suggeriments de lectura:

Janet Biehl, Murray Bookchin – *Las políticas de la ecología social. Municipalismo Libertario*, 1998.

David Graeber, David Wengrow – *The Dawn of Everything*, 2021.

Jackson Rising – *The Struggle for Economic Democracy and Black Self-Determination in Jackson, Mississippi*, 2017.

Marc Gavalda

Membre de la casa ocupada Kan Pasqual a les Planes, Barcelona, durant 27 anys.

Els artistes d'edat més avançada probablement ja no canviaran el seu estil de vida. Així doncs, si els joves comencen amb unes bones eines, pot ser que aparegui un nou camí per aproximar-nos a l'art. Cal intentar crear una manera alternativa de fer art i veure quins problemes sorgeixen quan canviem la nostra pràctica. Crec que per trobar una manera que l'art, o fins i tot la vida, sigui sostenible, també hem de qüestionar l'habitatge, la política de vida, qüestionar el món de l'art i les persones que en formen part. Per a mi és positiu veure que puc estar actiu i alhora tenir un cost de vida molt baix. Crec que aquesta és una manera de canviar la percepció del que pensem que és l'art.

Sara de Ubieta

Dissenyadora industrial i investigadora especialitzada en l'ús de materials biodegradables.

En primer lloc, un dels problemes que tenim amb el capitalisme és la rapidesa amb què aconseguim les coses. Fins i tot, si no tens diners, pots pagar molt poc per coses ràpides. Hem de desaprendre-ho, això. És molt difícil, però quan ho aconsegueixes t'allibera i comences a treballar i parlar en altres idiomes que estan dissenyats per a la creativitat. És una manera d'aconseguir que el teu desig es dirigeixi a una

altra cosa. Per això m'agrada fer tallers. Quan treballo amb les mans i manipulo coses és com si m'adonés que evidentment som persones humanes i necessitem fer coses. Crec que és una cosa que té a veure amb la praxi. La pràctica et pot acabar empoderant, però si no hi ha praxi és molt difícil canviar, per exemple, només llegint un llibre.

Lumbung Press

Impremta de gestió col·lectiva que actualment resideix a Hangar.org, Barcelona.

Per tenir una impremta necessites aliances. Necessites altres persones que es dediquin a la impressió, gent que sàpiga com aconseguir les coses, estructures de distribució i amistat que et puguin ajudar. És com el *lumbung*¹⁷, necessites grups que s'ajudin mútuament. La idea, literalment, és crear un canvi de producció. Algú treballa aquí perquè vol imprimir alguna cosa, però probablement ajudarà algú altre a imprimir una altra cosa, i després aquest algú altre retornarà l'ajuda ajudant a algú altre i així successivament. Diguem-ne que l'estructura és crear un espai on tothom pugui ajudar de la manera que sigui durant el procés.

¹⁷ El *lumbung*, com a arquitectura governada col·lectivament per a l'emmagatzematge d'aliments, serveix per al benestar a llarg termini d'una comunitat a través de recursos comunals i cura mútua, i s'organitza al voltant d'un conjunt de valors compartits, rituals col·lectius i principis organitzatius.

Com que utilitzem un mètode que no és del tot industrial, ni de tecnologia avançada, hi ha moltes coses que són mecàniques i manuals. Per exemple, no tenim màquines que recullin totes les pàgines, així que hi ha un moment en què les has d'agafar manualment. Necessitem molta mà d'obra manual. A la vegada això et permet crear una dinàmica de relacions que és el més important. (...) Sota el capitalisme, t'obriries a qualsevol client, amb independència de la seva opinió política, etc. Però aquí és més com si t'interessés el contingut mentre l'imprimeixes. És un procés de contingut i, per tant, també n'és el propòsit.

Menjars comunitaris i despeses compartides

Nivell de llibertat

- Cuinar grans quantitats de menjar i compartir les tasques pot ajudar a estalviar diners.
- Cuinar prou quantitat per portar-ne a casa i consumir durant els propers dies pot fer-ho encara més assequible.
- Ho pots combinar amb servir menjar a veïns i veïnes o vendre'n per recuperar alguns costos.

Dificultats

La coordinació requereix les eines, l'espai i la infraestructura necessaris per ser eficaç.

Possibilitats d'aprenentatge

Aprendre a organitzar-se, a generar mètodes per compartir recursos i a establir canals de comunicació eficaços.

Com

Reuneix un grup que vulgui fer menjars comunitaris regularment. Repartiu-vos les tasques i organitzeu-vos per trobar ingredients barats i bons a l'engròs. Penseu en la possibilitat de crear una cooperativa privada per accedir a preus a l'engròs. Decidir alguns plats amb antelació pot ajudar a reduir costos. Trobar prou espai pot ser difícil, però sovint hi ha opcions disponibles com ara espais a l'aire lliure o centres comunitaris locals.

Cultivar aliments

Nivell de llibertat

L'autonomia alimentària permet que t'alliberis de la dependència de fonts externes per a la teva alimentació.

Dificultats

- Requereix tenir accés a la terra.
- Requereix una quantitat considerable de temps i recursos.
- La collita sempre dependrà de factors meteorològics, accés a aigua per al reg i d'altres factors mediambientals.

Possibilitats d'aprenentatge

Aprendre a treballar la terra i a viure més en sintonia amb la natura mentre experimentes amb el que creix a cada estació.

Com

Si no tens accés a un camp per plantar, ocupar-ne o llogar-ne un, o participar en una copropietat de terres també poden ser opcions. Cultivar verdures, arrels i arbres de baix manteniment és una manera de tenir més temps per a altres activitats. Aquest tipus de cultiu pot requerir un lleu ajust de la dieta. Optar per plantes perennes pot facilitar l'accés continu als aliments.

Espigolar aliments / Buscar a la brossa

Nivell de llibertat

- Pot ser una gran font d'aliments gratuïts. Tindràs menys despeses, cosa que et donarà temps.
- El que el col·lectiu agrícola no pot vendre sovint acaba als contenidors, i el mateix s'aplica als supermercats.
- Algunes empreses fins i tot donen els seus excedents alimentaris a la gent al final de la jornada laboral.

Dificultats

- No hi ha control sobre el que trobem. Sovint són aliments molt processats o poc saludables.
- Les empreses sovint amaguen els seus contenidors d'escombraries o els protegeixen amb cadenats a causa de les normatives.
- La policia us podria multar.

Possibilitats d'aprenentatge

- Aprendre a trobar menjar als contenidors i conèixer els buits legals per recollir-lo.
- Valorar la qualitat dels aliments.
- Trobar ubicacions de contenidors, saber els horaris idonis.
- Aprendre a utilitzar, conservar i emmagatzemar els aliments.

Com

Troba algú que t'acompanyi a espigolar a la ciutat, el camp o al bosc. Heu de saber què busqueu, entendre la normativa i com fer-ho èticament. Per buscar a contenidors cal saber quins són els bons, portar llanterna, bosses i guants impermeables. La nit pot ser més problemàtica, però és més segura.

Distribució d'aliments

Nivell de llibertat

- Crear una cooperativa d'aliments o un servei de distribució per a artistes seria una bona manera d'estalviar costos. Obtindríeu aliments més barats per la quantitat d'aliments que compréssiu.
- Obtenir descomptes per compres a l'engròs i després distribuir els aliments mensualment pot reduir costos.

Dificultats

- Coordinació, espai i infraestructura. Podria implicar molta burocràcia.
- Es poden recaptar diners per començar.

Possibilitats d'aprenentatge

- Treballar i construir alguna cosa conjuntament amb una comunitat pot conduir a la creació d'un cercle de cura i ajuda mútua.
- Entendre com funcionen els mercats i com es determinen els costos dels aliments.

Com

Reuneix unes quantes persones amb qui tinguis afinitat i estableix la infraestructura per obtenir i distribuir aliments. Si tens cotxe, és possible recollir-los un cop a la setmana. Si no, pots gestionar que es distribueixin en un lloc específic o des del teu espai. També és essencial fer un registre i recollir diners per comprar els aliments. Demanar un dipòsit pot ajudar a compartir el risc entre qui organitza i les persones membres de la cooperativa. Un altre enfocament seria exigir un cert nombre d'hores de treball per obtenir la condició de membre, cosa que pot excloure alguns grups de persones.

Compra a l'engròs

Nivell de llibertat

- Pot ser un mètode rendible perquè ajuda a compartir aliments amb altres persones i redueix el nombre de desplaçaments per anar a comprar. Quan tens ingredients al rebost, és més fàcil estalviar i no caure en la temptació del menjar ràpid o precuinat.
- Fer compra a l'engròs d'aliments bàsics com llegums, verdures i cereals, pot ser la base d'una dieta a baix cost.

Dificultats

- Moltes persones vivim de sou en sou, així que probablement no ens sigui fàcil assumir aquest cost.
- És necessari espai d'emmagatzematge.
- Cal disposar d'un cotxe o d'un mitjà de transport que ho permeti.

Possibilitats d'aprenentatge

- Aprendre a organitzar el teu subministrament d'aliments i pensar en què menges.
- Aprendre a reduir els costos per àpat i les despeses anuals.

Com

Decideix què t'agrada menjar i intenta trobar maneres d'aconseguir aquests aliments a preu baix. Emmagatzemar els aliments requereix alguns coneixements i també creativitat. Guardar grans quantitats d'aliments de bona qualitat en un petit apartament o habitació a la ciutat és possible (ho hem fet).

Fer art sense esperar guanyar-nos-hi la vida? (una maratón de cargols)

Tot i que fer de l'art la nostra principal font d'ingressos pot ser temptador, també ens posa en una posició vulnerable, ja que, com hem vist, ens força a acceptar jerarquies, abusos, polítiques qüestionables, diners provinents de guerres, genocidis, extracció de recursos, etc. A les societats del futur caldran posicions de treball relacionades amb el manteniment bàsic de la infraestructura (personal d'infermeria i cura de gent gran, feines en el sector de l'alimentació, l'agricultura i la construcció, etc.). Desenvolupar un conjunt d'habilitats addicionals a part de la nostra pràctica artística pot ser extremadament útil durant una crisi, un col·lapse o un nou tipus de societat. Però, com visualitzar una nova societat que no contingui les estructures destructives? (dependència de combustibles fòssils, extracció de recursos, patriarcat, negocis de guerra, explotació de la terra i els animals, entre d'altres...). Artistes futuristes, modernistes i altres moviments artístics del passat no ho van aconseguir.

Suggeriments de lectura:

- Murray Bookchin – *Escritos sobre Ecología Social*, 2020.
- Murray Bookchin – *Anarquismo social o anarquismo personal. Un abismo insuperable*, 1995.
- Carla Bergman, Nick Montgomery – *Joyful Militancy*, 2017.

Llogar

Nivell de llibertat

Et lliga als preus abusius del mercat i a la temporalitat dels contractes.

Dificultats

No tens control sobre el preu del lloguer i el futur és incert.

Possibilitats d'aprenentatge

Aprendre com funciona el mercat i el sistema immobiliari, com opera l'especulació, la gentrificació i quin impacte tenen contra l'habitatge d'ús residencial no especulatiu.

Com

Troba un propietari que sigui al menys explotador possible. Considera unir-te a un sindicat de persones llogateres o a una organització que lluiti contra els abusos dels propietaris. El suport col·lectiu t'ajudarà a gestionar els augments de lloguer i altres problemes relacionats.

Començar una Cooperativa d'habitatge

Nivell de llibertat

Tret que sigui de la teva propietat, els preus abusius del mercat continuen manant.

Dificultats

Preu del lloguer o preu de la hipoteca, presa de decisions col·lectives, diversitat de les necessitats i dels interessos entre les persones membres, procés llarg en el temps.

Possibilitats d'aprenentatge

Aprendre sobre organització i presa de decisions col·lectives, sobre planificació per compartir recursos i distribuir tasques, i mètodes de planificació, comunicació i resolució de conflictes.

Com

Troba un grup de persones amb qui et sentis còmode convivint. Si tens el capital per comprar un immoble per restaurar o un terreny per edificar, és essencial trobar un espai que respongui a les necessitats de totes les persones membres de la cooperativa. Intenteu involucrar tothom d'una manera igualitària en el procés i arribar a un acord compartit sobre els temes clau. Utilitzar assemblees comunitàries pot ser una manera eficaç d'escoltar totes les parts, prendre decisions i resoldre problemes durant aquest procés.

Ocupar

Nivell de llibertat

Gratuït, excepte possibles multes.

Dificultats

Pots sentir estrès, pressió social i inseguretat.

Possibilitats d'aprenentatge

Aprendre a ocupar un edifici, construir comunitat i habilitats de construcció i reparació.

Com

Busca un grup de persones que estiguin disposades a fer aquest procés amb tu. Llegeix els manuals d'ocupació, investiga com funciona la llei i intenta trobar algú que et pugui assessorar o ajudar. Busca un espai adequat, determina qui n'és el propietari i comprova si algú ja l'ocupa. A més, prepara't per a un possible desallotjament per part de la policia.

Circuit de residències artístiques

Nivell de llibertat

Gratuït però amb despeses de transport.

Dificultats

Coordinació, situació inestable de l'habitatge, burocràcia i despeses.

Possibilitats d'aprenentatge

Aprendre a gestionar i trobar estabilitat en una situació d'habitatge inestable.

Com

Comença per buscar residències a països veïns finançades per alguna institució. Sol·licita-les i espera'n la resolució positiva. A partir d'aquesta residència, en pots buscar una altra en un altre país: reutilitza les sol·licituds per poder sol·licitar-ne diverses alhora. El millor enfocament és utilitzar l'experiència i el coneixement de la teva comunitat local per determinar quines residències són adequades per a la sol·licitud.

Construir una casa

Nivell de llibertat

Construir una casa és car, tret que tinguis coneixements de construcció, tinguis accés a materials sense cost o a baix cost, disposis d'un terreny o l'ocupis.

Dificultats

Coneixements en construcció, els costos dels materials, els permisos, l'accés a capital i la burocràcia.

Possibilitats d'aprenentatge

Aprendre processos de construcció bàsics, a utilitzar eines, a obtenir i trobar materials, a reutilitzar, a gestionar i limitar despeses, i a definir solucions de baix consum energètic.

Com

Trobar o ocupar terrenys que compleixin diferents criteris pot ser un procés feixuc. Investiga què és necessari perquè un terreny sigui autosuficient. Ocupar un terreny i construir-hi una estructura sovint requerirà un grup de persones disposades a ajudar-te. Ajudar-vos mútuament per ocupar terrenys o construir diverses cases al mateix terreny pot ser un procés útil. Si compres terrenys, intenta que el deute sigui al més baix possible; si no ho fas així acabaràs treballant molt més si el tipus d'interès augmenta.

Marc Gavalrà

Membre de la casa ocupada Kan Pasqual a les Planes, Barcelona, durant 27 anys.

M: Visc en una casa okupada on intentem ser al més autosuficients possible. Cultivem horts, tenim uns quants animals i fem pa al nostre forn i el venem al poble.

RFA: Al teu article menciones que cultiveu part dels aliments que consumiu, però no tots, oi? Quin és el percentatge actual pel que fa a aliments?

M: Aquest any venim d'una de les sequeres més fortes de la història. El nostre hort aquest estiu era molt petit, així que no tenim gaire menjar. Ara només estem treballant l'hort a l'hivern. Tenim col, amanida de fulles verdes, coses així. Però no tenim tomàquets, ni les patates que cultivem a la primavera. Avui dia, al voltant del 80 o 90% dels aliments que mengem són de fora, no els hem cultivat nosaltres.

Aquesta és una altra debilitat. No som a la xarxa d'economia social i anem al supermercat. No ens podem permetre anar a cooperatives, per exemple, perquè són més cares i la nostra economia és molt petita. Generem uns ingressos d'uns 50 a 100 euros a la setmana per a tothom de la comunitat, i d'aquesta economia és d'on hem de comprar els aliments. Potser tal com van les coses, podríem augmentar la nostra producció

de pa per poder incrementar els ingressos. Normalment comencem a elaborar-ne després de les vacances d'estiu i aproximadament en venem 30 barres a la setmana. No és tant. De moment, aquesta és la nostra economia col·lectiva. També hi ha gent que treballa fora de la comunitat i, si van al supermercat a comprar alguna cosa, la porten a casa com a contribució, sense demanar res a canvi. Simplement hi posen el menjar. Així que també hi ha una economia informal que no està equilibrada.

Laura Benítez

*Doctora en Filosofia, investigadora i
comissària independent*

Poder ser una persona súper activa en termes de resistència en algun moment és un privilegi, i quan no ho és, al final pots acabar realment esgotada. Fins i tot l'esgotament fa de filtre. Quan tens la gent esgotada, no és capaç de pensar en altres possibilitats. Estem tan esgotades amb les nostres tres o quatre feines que quan arribem a casa, si tenim la sort o el privilegi de tenir un lloc anomenat llar, no tenim força, per exemple, per participar en moviments socials o propostes cooperatives, etc. És realment efectiu i passa constantment. (...) Tot el sistema funciona per nodrir els seus privilegis, així que no volen que passi res que el canviï.

Els Bloques Fantasma, al barri de la Salut de Barcelona. Casa ocupada des de principis dels noranta i un dels col·lectius okupes més antics i emblemàtics, en resistència a l'especulació immobiliària i per experimentar formes de vida comunitària i suport mutu al marge de les lògiques del mercat.

Grup d'afinitat

Nivell de llibertat

- Sovint es basen en la llibertat d'associar-se entre ells, per tant ets lliure de marxar si no estàs d'acord amb el consens del grup.
- Acostumen a ser petits i amb estructures no jeràrquiques.

Dificultats

- Trobar persones amb idees afins per formar un grup no sempre és fàcil.
- Un grup pot créixer amb el temps, però també pot ser difícil de mantenir: cosa que no és l'objectiu d'un grup d'afinitat.

Possibilitats d'aprenentatge

- Donar suport mutu i aprendre sobre la solidaritat en situacions difícils.
- Utilitzar l'art en un context polític (com ara l'acció directa) i desenvolupar la pràctica artística amb altres persones.

Com

Els grups d'afinitat sovint se superposen i poden ser temporals. També poden estar connectats a un tema o causa política concreta. Pot ser difícil trobar prou gent que comparteixi els mateixos interessos i maneres de pensar, però ho hauràs de preguntar al teu grup d'amistats. Un cop hagis trobat les persones que volen unir-s'hi, ja pots considerar-te una força política autònoma. A continuació, pots aprendre els punts forts, les vulnerabilitats i els antecedents de la resta del grup. L'experiència sobre el terreny és la millor manera d'aprendre mútuament i d'adquirir experiència com a grup.

Cooperativa

Nivell de llibertat

- Poden conduir a la propietat dels mitjans de producció. Això et pot donar més llibertat que una estructura capitalista.
- Pots utilitzar-la per plantejar qüestions que pel teu compte seria més complicat fer-ho.

Dificultats

- Si es converteix en un grup gran, pot ser difícil mantenir una estructura no jeràrquica, delegar responsabilitats de manera eficaç i gestionar l'economia amb eficàcia.
- Mantenir un entorn cooperatiu i transparent també pot ser una tasca descoratjadora a mesura que la complexitat creix.
- Tenir una cooperativa d'una mida fàcil de gestionar, pot limitar el poder de negociació.

Possibilitats d'aprenentatge

Aprendre com organitzar un grup nombrós de persones, com generar els mitjans de producció propis, crear oportunitats d'ocupació per a la persones membres, prendre decisions col·lectives i resoldre conflictes.

Com

Una cooperativa requereix una estructura legal. Amb aquesta estructura, podeu organitzar esdeveniments, emplear-vos, recaptar fons, distribuir aliments i comprar-ne a l'engròs, entre d'altres coses. Trobar socis i sòcies és un aspecte crucial de la gestió d'una cooperativa. Si oferia alguna cosa única, com ara menjar assequible o esdeveniments socials, és molt probable que arribeu a tenir un gran nombre de persones cooperativistes.

Individualisme

Nivell de llibertat

- L'individualisme no necessàriament condueix a la llibertat, ja que la majoria d'aspectes de la vida depenen d'altres persones.
- Si bé centrar-se en un mateix en algunes situacions pot semblar llibertat, cap organització es basa en aquesta manera d'operar.

Dificultats

- La majoria d'artistes tenim una pràctica individual i experimentem les dificultats de trobar-nos sense acompanyament davant dels nostres problemes.
- Sovint se'ns obliga a competir amb altres artistes, cosa que comporta dificultats per construir solidaritat i suport.

Possibilitats d'aprenentatge

Has de fer la majoria de les coses pel teu compte; això requereix que tinguis el control de les finances, el contacte amb galeries, les assegurances, una xarxa de contactes, etc. Tot plegat implica tenir moltes habilitats.

Com

En la majoria dels casos, cal que creïs la teva pròpia empresa, calculis els impostos i facis la comptabilitat. També cal trobar maneres de mostrar i vendre la feina o sol·licitar finançament. És possible externalitzar certes tasques, però sovint tindrà un cost més elevat que si ho fas tu. Es recomana aprendre tantes habilitats com calguin.

Sindicat

Nivell de llibertat

Pot ajudar a mitigar els pitjors aspectes del capitalisme.

Dificultats

- Llevat que l'objectiu del sindicat sigui abolir el capitalisme, sovint acabarà sent reformista i allunyant-se de la solidaritat global.
- Com a artista, la nostra activitat sol ser per compte propi, per tant, no podem estar representats per un sindicat.
- Sovint els sindicats es troben amb el problema que les persones que en formen part prioritzen les preocupacions personals per sobre de la solidaritat global.
- Els objectius a curt termini, com ara mantenir una feina, poden tenir prioritat sobre els objectius a llarg termini, com ara la resiliència climàtica.

Possibilitats d'aprenentatge

Aprendre a organitzar-te conjuntament amb un grup nombrós de persones i a exercir algun dels diferents rols que té un sindicat: reclutament, divulgació, negociació, etc.

Com

Sovint ja hi ha sindicats existents als quals us podeu unir, ara bé hauràs de tenir una feina com a persona assalariada per inscriure't en alguna de les seccions. Si voleu crear el vostre sindicat, proveu de reunir un grup divers d'artistes i de fer reunions generals i/o assemblees per decidir els fonaments del sindicat. Un cop format el sindicat, podeu començar a buscar a més gent i a interactuar amb les persones membres a través de reunions periòdiques.

Col·lectiu

Nivell de llibertat

- Pot funcionar d'una manera molt similar a un grup d'afinitat, però aquí s'aplica a col·lectius artístics.
- Els col·lectius artístics han estat significatius per a la història de l'art, però sovint sense una agenda política clara.
- Tenir molt clares les diferències internes de poder pot ajudar a construir una base política sòlida, ja que la riquesa, les oportunitats i les xarxes solen seguir estructures de classe.

Dificultats

- Pot generar lluites internes o concentrar l'atenció i els beneficis en una sola persona, especialment si l'art es prioritza per sobre de la igualtat col·lectiva.
- La presa de decisions pot ser complicada per a col·lectius molt grans amb objectius polítics.
- Cal constituir-se com a associació per accedir a finançament.

Possibilitats d'aprenentatge

- Aprendre a col·laborar amb altres artistes, a organitzar exposicions i a crear conjuntament.
- Saber on cal acció col·lectiva per reivindicar drets.

Com

Començar un col·lectiu requereix reunir un petit grup de persones que comparteixin interessos similars en l'art. Trobar un nom i potser escriure un manifest o una declaració per alinear les vostres idees col·lectivament. Pot ser útil intentar organitzar una petita exposició o produir un fanzín o un lloc web per anunciar el vostre col·lectiu i crear més atenció al voltant del que feu.

Paraules finals

Som conscients que aquesta guia no és ni de bon tros completa, i que és impossible viure una vida justa sota el capitalisme, però creiem que hi ha possibilitats de treballar a través de les esquerdes d'aquest sistema, i que com a col·lectiu artista podem explorar solucions a través d'un enfocament en la praxi.

Aquesta publicació és part d'una investigació més extensa en què s'amplien els continguts que hem esbossat aquí. Creiem necessari que aquestes qüestions es posin a debat amb la comunitat, mentre s'acaba la versió completa d'aquesta recerca, la qual podreu trobar al web goodprax.is/dfa.

L'edició que teniu a les mans està adaptada a la línia editorial de «Les guies de la PAAC» i ha estat revisada i adaptada conjuntament amb la junta de la PAAC.

Guia per a una Decreixement Resistència

Edita

PAAC – Plataforma Assembleària
d'Artistes de Catalunya

Amb el suport de:

Ajuntament de Barcelona –
Institut de Cultura de Barcelona
Generalitat de Catalunya –
Departament de Cultura
Diputació de Barcelona

Projecte d'investigació

Arnau Sala Saez
Lars Holdhus

Publicació

Coordinació i edició de textos

Marina Planella López
PAAC

Textos

Arnau Sala Saez
Lars Holdhus

Correccions i traduccions

Núria Garcia Caldés

Imatges

Portada: Silvia Renda i Arnau
Sala Saez.
Pàgina 8: Good Praxis, cortesia
del col·lectiu.
Pàgina 14: Flickr "Non à

l'aéroport Notre-Dame-des-
Landes", edició en blanc i negre
– CC BY-NC-ND 2.0

Pàgina 19: Flickr, Dan Benton,
edició de to – CC BY-SA 2.0.

Pàgina 49: Flickr, Wolfgang
Sterneck, edició de to –
CC BY-NC-SA 2.0.

Altres imatges: Autor
desconegut (Anti-copyright).

Disseny gràfic

Silvia Renda

Impressió

Tecnoart, Barcelona

Agraïments

Els autors volem donar les
gràcies a totes les persones
que han passat una estona amb
nosaltres conversant i contestant
a les nostres preguntes: Marc
Gavaldà, Laura Benítez, Kaki,
Mario Santamaría, Sara de
Ubieta, Joana Moll, Erick Beltrán
i Marta Moreno, així com a les
persones que ens han ajudat,
donat suport i aconsellat a través
del procés: Violeta Mayoral,
Juha van't Zelfde, Karen Sjølli i
també a la junta i l'equip tècnic
de la PAAC.

Barcelona, desembre de 2025

Dipòsit legal

DL B 24477-2025

Amb el suport de:

Aquesta publicació està sota una llicència Creative Commons
Atribució-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional
(CC BY-NC-SA 4.0 Deed).

PAAC - Plataforma Assembleària d'Artistes de Catalunya
C/Emilia Coranty, 16
08018 Barcelona

Comparteix la guia:
paac.cat/i/guia-per-a-una-resistencia

